Atte Arffman

Hurricanes and the Matter of the Environment and Politics in the American Southeast – How Natural Phenomena Shape Public Policies

FT Atte Arffmanin väitöskirja Hurricanes and the Matter of the Environment and Politics in the American Southeast – How Natural Phenomena Shape Public Policies tarkastettiin 30. toukokuuta 2026 Jyväskylän yliopiston päärakennuksen salissa C1. Vastaväittäjänä toimi professori Timothy J. LeCain (Montana State University) ja kustoksena Antero Holmila (Jyväskylän yliopisto). Väitöskirja on luettavissa Jyväskylän yliopiston JYX-julkaisuarkistossa osoitteessa https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-1549-1

Lectio praecursoria 30.5.2026

Arvoisa Kustos, Kunnioitettu Vastaväittäjä, hyvät kuulijat.

Distinguished Custos, Honored Opponent, ladies and gentlemen.

Maaliskuussa 2020 olin ehtinyt tehdä väitöskirjaani hieman yli kaksi kuukautta, kun Covid-19, eli tutummin koronavirus, pysäytti maailman. Sanomalehdet olivat pian täynnä otsikoita, joiden mukaan korona ”vei teholle,” ”mullisti kuntapolitiikan arjen,” ”räjäytti työttömyyden” ja ”tuskin tekee meistä parempia ihmisiä”.[1]

Koronapandemia oli kouriintuntuva osoitus ei-inhimillisten olentojen läsnäolosta elämissämme. Lähes täydellistä yhteiskunnan sulkemista olisi hankala kuvitella ilman koronaviruksen muuttamia olosuhteita, joihin ihmisten täytyi reagoida.

Tänään tarkastettavassa ympäristöhistorian artikkeliväitöskirjassani *Hurricanes and the Matter of the Environment and Politics in the American Southeast – How Natural Phenomena Shape Public Policies* olen tutkinut ot-

© Atte Arffman
LÄHIHISTORIA vol. 5 (2026, issue 2), 147–153. https://doi.org/10.61559/lh.188828
This work is licensed under Creative Commons CC-BY-NC-ND 4.0 International License.

sikon mukaisesti hurrikaaneja, jotka ovat ei-inhimillisinä toimijoina koronavirukseen nähden kokoluokaltaan päinvastaisessa päässä.

Suuri hurrikaani voi olla halkaisijaltaan yli tuhat kilometriä. Keskimääräisen hurrikaanin vuorokaudessa tuottama energiamäärä vastaa 800 miljardia hevosvoimaa, tai vaatimattomasti koko maailman sähköntuotantokapasiteettia, kertaa kaksisataa. Tällä energiamäärällä hurrikaani voi nostattaa 250 kilometriä tunnissa puhaltavia tuulia ja kymmenen metriä korkean myrskyvuoksin.

Hurrikaanien vaikutukset ihmiselämiin eivät kuitenkaan tyhjene fyysiseen tuhoon, jota ne aiheuttavat. Sen sijaan ne kietoutuvat vaikutusalueillansa tiiviisti yhteen ihmisen edeltävän toiminnan kanssa. Hurrikaani voi esimerkiksi haastaa rakennussääntelyn toimivuutta, mikä taas peräänkuuluttaa poliittista reagointia. Tällöin kyse ei kuitenkaan ole siitä, että poliittinen prosessi alkaa vasta ihmisen ryhtyessä toimiin. Sen sijaan hurrikaani itsessään on osana politiikkaa ja sen voidaan perustellusti katsoa olevan poliittinen toimija.

Historiantutkimuksen näkökulma, jossa historiallisen toimijuuden, eli kyvyn vaikuttaa historian kulkuun, nähdään ulottuvan ihmisten lisäksi myös muihin elollisiin ja elottomiin olentoihin, on verrattain nuori. Historia on vuosisataisessa traditiossaan nähty pitkälti ihmisen historiana, erotettuna luonnon historiasta. Luonto on nähty ensisijaisesti kohteena, jota tutkitaan ja jota ihminen muokkaa, eikä niinkään kanssatoimijana. Vasta toisen maailmansodan jälkeen akateemisen historian tutkimuksen piirissä alkoi herätä kiinnostus ympäristön rooliin historiallisena muutosvoimana. Vaiheittain historiallisiin narratiiveihin alkoi ihmisen rinnalle ilmestyä olentoja, kuten eläimiä, taudinaiheuttajia ja teknologioita, joiden nähtiin muuttaneen historian kurssia.

Mistään koko historiantutkimuksen suuntaa muuttaneesta näkökulmien uudistumisesta ei kuitenkaan ollut kyse ja ympäristöhistoria on näihin päiviin asti pysynyt melko pienen joukon harjoittamana historian alana, erityisesti Suomessa. Tälle on osaltaan syynä se, että ympäristönäkökulmasta historiaa tarkastelevia on syytetty ihmisen alistamisesta luonnonoloille. Tällä ympäristödeterminismiksi kutsutulla näkökulmalla on erittäin huono maine historiantutkimuksen keskuudessa, sillä sen pohjalta on toisinaan pyritty oikeuttamaan esimerkiksi rodullista epätasa-arvoa ja silkkaa rasismia.

Ympäristödeterminismi ei kuitenkaan ole ympäristöhistoriallisen tutkimuksen väistämätön lopputulos. Sen sijaan ympäristöhistoriassa on kyse

moniulotteisesta näkökulmien kirjosta, jossa ihmisen historia nähdään kietoutuneena yhteen luonnonjärjestelmien kanssa. Mutta mitä tämä oikeastaan tarkoittaa? Moni meistä hyväksynee ajatuksen, että ihminen on osa luontoa. Arkisen lounaskeskustelun tasolla asiaan paneudutaan harvoin sen syvemmin, mutta ympäristöhistorian tutkimuksen valossa ajatus on sekä kiinnostava että erittäin hankala. Ihmisen ja luonnon suhteesta ei nimittäin ole kokonaisteoriaa.

Sen sijaan, kuten Yrjö Haila ja Ville Lähde ovat todenneet teoksessaan *Luonnon politiikka*, luonto ja ympäristö saavat kasvot ihmisten paikkaan sidottujen kokemusten kautta.[2]

Tämän näkökulman haasteena on kuitenkin usein se, että se muuttaa helposti luonnon passiiviseksi ja hitaasti muuttuvaksi ympäristöksi, jossa ihminen elää ja jota ihminen havainnoi. Historiankirjoituksessa luonto ja ympäristö edustavat valitettavan usein parhaimmillaankin vain resurssivarastoa, ja vaikka ihmisen ehkä tunnustetaan olevan osa sitä, se käsitellään yhteiskunnista ja kulttuurista ontologisesti erillisenä.

Väitöskirjani keskeinen näkökulmallinen lähtökohta on, että historian kulkua ohjaa jatkuva ihmisen toiminnan ja erilaisten luonnonjärjestelmien välinen yhteen kietoutuminen. Tämä ei tarkoita sitä, että kaiken historiankirjoituksen pitää olla ympäristöhistoriaa, mutta edellyttää sitä, että tutkijat herkistävät itsensä ajattelemaan aiheitansa myös ympäristön näkökulmasta silloin, kun se on perusteltua.

Historioitsijan on tärkeää ymmärtää, ettei ihminen pelkästään havainnoi ja kohdista toimintaansa ympäristöön. Ympäristö ei ole monoliittimainen kohde vaan jatkuvasti muutoksen tilassa oleva keskinäisriippuvaisten järjestelmien verkosto siinä, missä inhimillinen toimintakin on.

Ihmisen poliittisen toiminnan ymmärtämiseksi kokonaisvaltaisesti luonnonjärjestelmien oma, autonominen toiminta täytyykin ottaa huomioon, koska sillä on vaikutuksia ihmisten oman toiminnan seurauksiin. Ihmisen lisäksi luonnonoliot, elävät ja elottomat, ovat tästä syystä yhtä lailla historiallisia ja poliittisia toimijoita. Ihmisen ja luonnon suhde onkin vuorovaikutusta sanan varsinaisessa merkityksessä.

Ihmisen ja luonnon tiiviisti yhteen kietoutunut historia on kiehtonut minua ainakin opintojeni alusta asti. On kuitenkin selvää, että historioitsijana en voi tutkia tätä suhdetta koko sen valtavassa laajuudessa ja kaikenkattavassa ulottuvuudessaan. Tästä syystä olen väitöskirjassani tehnyt kaksi keskeistä rajausta. Ensinnäkin olen valinnut tarkastelun keskiössä olevaksi

luonnonilmiöksi trooppiset hirmumyrskyt, joita läntisellä Atlantilla kutsutaan hurrikaaneiksi. Toisekseen keskityn tutkimuksessani erityisesti siihen, miten hurrikaanit vaikuttavat poliittiseen päätöksentekoon ja poliittisten päätösten sisältöihin.

Väitöskirjani tutkimusartikkelit esittelevät kolme tapaa, joilla hurrikaanit ovat vaikuttaneet poliittiseen päätöksentekoon. Vuonna 1969 Mississippin osavaltiossa hurrikaani Camille toimi politiikan kiihdyttäjänä paljastamalla, että mustien amerikkalaisten rotusyrjintä jatkui edelleen, vaikka se oli säädetty perustuslain vastaiseksi viisi vuotta aiemmin. Camillen aiheuttama tuho Mississippissä tarjosi mustien kansalaisoikeuksia ajaneille poliitikoille mahdollisuuden edistää asiaansa. Koulujen rahoittamisesta vastannut liittovaltion ministeriö esimerkiksi ilmoitti, ettei rotuerotelluille kouluille annettaisi katastrofiapua. Camille oli tehnyt tämän päätöksen houkuttavaksi ja lisäsi sen painavuutta, sillä aiheuttamalla avustusrahalle kipeän tarpeen, Camille toimi kiihdyttävänä voimana ja tarjosi uudenlaisia mahdollisuuksia rotuerottelun päättämiseksi myös käytännössä.

Vuonna 1989 hurrikaani Hugo sen sijaan toimi ympäristöpolitiikan jarruna Etelä-Carolinassa. Vain noin vuotta aikaisemmin osavaltio oli säätänyt rantojen hallitsemattoman eroosion pysäyttämiseen tähdänneen lain. Eroosio oli seurausta liian lähelle vesirajaa rakennetusta infrastruktuurista, jota heikosti säännelty turismi oli ruokkinut. Nyt rantojen ekologian huomioiva uusi laki oli määritellyt kaikelle rakentamiselle lähimmän etäisyyden vesirajasta. Kaikki olemassa olevat rakennelmat, jotka sijaitsivat liian lähellä vesirajaa tuli seuraavien kolmenkymmenen vuoden aikana siirtää taaemmaksi.

Hurrikaani Hugo toimi eräänlaisena aikakoneena, sillä se tuhosi rannikolla tuhansia rakennelmia, joita ei uuden lain mukaan enää saanut rakentaa vanhoille sijoilleen. Myrskyn jälkeen osavaltion päättäjät huomasivatkin olevansa riippuvaisia erittäin tuottoisasta turismista, josta saatavilla tuloilla Hugon tuhoista saattaisi selvitä. Lakia tulkittiinkin niin löyhästi kuin mahdollista, ja suurin osa tuhoutuneista rakennuksista oli puoli vuotta myrskyn jälkeen rakennettu uudelleen samoille sijoille. Hurrikaani Hugo siis toimi jarruna eroosion hillitsemiseen tähdänneelle poliittiselle toiminnalle ja toisaalta palautti rantojen ekologian huomioineen sääntelytyön alkupisteeseensä.

1990-luvun lopussa toistuvat hurrikaanit taas johtivat Pohjois-Carolinassa osavaltion päättäjät sääntelemään taloudellisesti merkittävää sikateollisuutta. Pohjois-Carolina oli vain lyhyessä ajassa noussut koko Yhdysvaltain toiseksi suurimmaksi sianlihantuottajaksi. Sianlihan tuottajat olivat

saaneet operoida pitkälti ilman sääntelyä ja erityisesti sikojen ulosteiden käsittely oli ollut holtitonta. Sikojen käsittelemätön uloste säilytettiin niin kutsutuissa laguuneissa, jotka olivat käytännössä valtavia maakuoppia.

Vuosien 1996 ja 1999 välillä, neljä hurrikaania, Bertha, Fran, Dennis ja Floyd, aiheuttivat pahoja tulvia ja valtavia vuotoja jätealtaisiin, joiden myötä miljoonia litroja sikojen ulosteita päätyi vesistöihin ja pohjaveteen asti. Tämä sai osavaltion päättäjät aloittamaan sääntelytoimet ja kieltämään uusien sikatilojen perustamisen sekä vanhojen laajentamisen. Vaikka sikateollisuus lähes onnistui lobbaamaan uudet säännökset nurin, neljä toisiaan seurannutta hurrikaania piti poliittisen prosessin kurssillaan aiheuttamalla jatkuvasti uusia vuotoja ja kuljettamalla sikojen ulosteet vesistöihin ja ihmisten koteihin. Hurrikaanit siis ylläpitivät sikateollisuuden sääntelyyn tähdännyttä poliittista prosessia silloinkin, kun lobbaus uhkasi kääntää keskustelun suunnan.

Erityisesti eroosion hillintää ja sikateollisuutta koskevat tutkimustulokseni ovat kiinnostavia myös nykypäivän ilmastonmuutoskeskustelun kannalta, sillä ne osoittavat ympäristölle haitallisen taloudellisen toiminnan puutteellisen sääntelyn vaarat. Huomionarvoista on, että Pohjois-Carolinan sikateollisuus ei ole kuollut sääntelyn myötä, vaikka lobbarit 1990-luvun lopussa niin väittivät tapahtuvan. Sen sijaan Etelä-Carolinassa rantojen eroosio on tänä päivänä erittäin voimakasta. Osavaltion päättäjät eivät uskaltaneet kyseenalaistaa talouslobbareiden väitteitä siitä, että sääntely tappaa turismin.

Keskeinen ympäristöpolitiikan haaste vaikuttaakin olevan, kuten olen ympäristöhistorioitsija Risto-Matti Materon kanssa Euroopan Unionin saman aikakauden ympäristökeskustelua koskevassa kirjanluvussa todennut: kuinka estää taloudellista häntää heiluttamasta ekologista koiraa?[3]

Tutkimustuloksieni valossa on mahdollista väittää, että vastauksena on poliittinen tahto kuunnella luonnonilmiöiden ääntä sekä huomioida ympäristön tarpeet yhtenä talouden osa-alueena. Nopeasti muuttuvassa ilmastonmuutoksen maailmassa luonnonilmiöiden roolin huomioiminen politiikassa onkin välttämätöntä, jos poliittisten päätösten seurauksia halutaan ennakoida.

Tutkimustulokseni osoittavat lisäksi, että luonnonilmiöiden vaikutukset ulottuvat myös prosesseihin, joiden ajatellaan usein olevan luonteeltaan täysin sosiaalisia, kuten esimerkiksi rotusyrjintä. Ne paljastavat, että

luonnon omien autonomisten prosessien huomioimatta jättäminen politiikassa ei poista niiden vaikutuksia ihmiselämissä.

Tutkimukseeni kehittämäni kolmijakoisen luokittelun mukaisesti kiihdyttäjinä, jarruina ja ylläpitävinä voimina toimivat luonnonilmiöt pikemminkin voimistavat ihmistoiminnan seurauksia, jolloin ne kietoutuvat yhteen koko poliittisen prosessin kanssa. Ei-inhimillinen toimijuus ottaa siis monenlaisia muotoja, jotka ovat riippuvaisia ajasta ja paikasta. Ihmisen kieltämättä ainutlaatuista kykyä toimia ei tule aliarvioida, mutta historiallisen analyysin ei tule antaa tapahtua ei-inhimillisen kustannuksella yhtään sen enempää kuin ympäristön huomioinnin ihmisen kustannuksella.

Luokitteluni pohjalta ei-inhimillistä toimijuutta – ja väitöskirjani kohdalla erityisesti elottomien entiteettien historiallista toimijuutta – pystytään havainnollistamaan kattavasti. Myös poliittisen historian näkökulmat laajentuvat. Elottomien entiteettien historiallisen toimijuuden empiirinen analyysi onkin väitöskirjani keskeisimpiä kontribuutioita niin ympäristöhistorian alalla kuin historiantutkimukselle yleensä.

On kuitenkin selvää, ettei yksi väitöstutkimus voi tyhjentää ei-inhimillistä historiallista toimijuutta koskevaa tutkimuskenttää. Väitöskirjassani esitellyn kolmijakoisen luokittelun ei siis ole tarkoitus olla lopullinen sana ei-inhimillisestä toimijuudesta. Sen sijaan se toivottavasti mahdollistaa aiempaa systemaattisemman ei-inhimillisen toimijuuden huomioinnin historiantutkimuksessa. Tämä kuitenkin edellyttää sen muistamista, että ihminen ei ole kaiken mitta – ei edes omassa historiassaan.

---

*FT **Atte Arffman** on ympäristöhistorioitsija Jyväskylän yliopistosta. Hänen pääkiinnostuksen kohteitaan ovat ei-inhimillinen toimijuus ja luonnonilmiöiden rooli poliittisessa päätöksenteossa.*

Viitteet

1 YLE, 14.12.2020; ”Koronavirus vie teholle erityisesti verenpainetautisen miehen, tilastot paljastavat,” *YLE*, 29.4.2020; ”Korona mullisti kuntapolitiikan arjen kummalliseksi,” ”Korona räjäytti työttömyyden maakunnassa,” *Keskisuomalainen*, 28.5.2020; ”Korona tuskin tekee meistä parempia ihmisiä,” *HS Viikko*, 30.4.2020.

2 Haila & Lähde 2003, 14, 32.

3 Matero & Arffman 2024, 109.

Kirjallisuus

Haila, Yrjö, ja Ville Lähde, toim. *Luonnon politiikka.* Tampere: Vastapaino, 2003.

Matero, Risto-Matti, ja Atte Arffman. "An Economic Tail Wagging an Ecological Dog? Well-Being and Sustainable Development from the Perspective of Entangled History." Teoksessa *Interdisciplinary Perspectives on Planetary Well-Being*, toimittaneet Merja Elo, Jonne Hytönen, Sanna Karkulehti, Janne Kotiaho, Mikael Puurtinen ja Miikka Salo. Routledge Studies in Sustainable Development. Abingdon: Routledge, 2024.